

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอย่างยิ่ง โดยสามารถทำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่ง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2525 เป็นต้นมาจนถึงปีพ.ศ. 2534 เกิดวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตกเป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2528:1) สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคนั้น รัฐบาลได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ทั้งนี้เพื่อกำหนดเขตพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยมีศูนย์กลางในระดับภาคและระดับจังหวัด

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบในด้านที่ตั้ง กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่มีอากาศอบอุ่น ซึ่งชาวต่างประเทศนิยมที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถานมากมาย ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกิจกรรมการผลิตในสาขาอื่น ๆ ตามมา เช่น การบินพาณิชย์ ธุรกิจการโรงแรม การค้าและการบริการ ฯลฯ เป็นต้น

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 รัฐบาลเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำรายได้ให้กับประเทศไทย โดยเฉลี่ยปีละ 34,800 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2533:9)

จากการพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยว วันพักเฉลี่ย ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย และรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นดังนี้ :-

ตารางที่ 1.1 แสดงเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยว วันพักเฉลี่ย ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย และรายได้จากการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 5

เป้าหมาย	2525	2526	2527	2528	2529
1. จำนวนนักท่องเที่ยว(ล้านคน)	2.1	2.3	2.5	2.7	2.9
2. วันพักเฉลี่ย (วัน)	5.1	5.2	5.2	5.3	5.5
3. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน(บาท)	2,200	2,300	2,600	2,900	3,100
4. รายได้จากการท่องเที่ยว(ล้านบาท)	22,700	27,600	33,500	40,700	49,500

- หมายเหตุ : 1) ประมาณการแนวโน้มใช้สถิตินักท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2510-2522 เป็นปีฐาน
 2) อัตราเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวตามแนวโน้มเพิ่มเฉลี่ยปีละ 6.6 %
 3) อัตราเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวตามเป้าหมายเพิ่มเฉลี่ยปีละ 8.4 %
 4) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันต่อคน ใช้ดัชนีราคาสินค้าผู้บริโภคเฉลี่ยปีละ 10.0 %
 และอัตราค่าเงินบาทลดลง 8 % เป็นตัวถ่วง

ที่มา : แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5
 (พ.ศ.2525-2529)

จะเห็นได้ว่า ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 รายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

รัฐบาลจึงได้มุ่งเน้นแผนการทำรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดเป้าหมายการท่องเที่ยวไว้ว่าในปี 2534 ซึ่งเป็นปีที่สิ้นสุดแผน จะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยประมาณ 3.7 ล้านคน และการท่องเที่ยวจะนำเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 69,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อสิ้นสุดปี พ.ศ. 2531 ปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทั้งสิ้นจำนวน 4,230,737 คน และการท่องเที่ยวจะทำรายได้ถึง 78,859 ล้านบาท (รายงานสถิติประจำปีของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532:13) ซึ่งนับว่าเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากสภาวะการณ์ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2531) ปรากฏว่า การท่องเที่ยวไทยประสบผลสำเร็จมากตลอดช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ทั้งนี้ เป็นผลโดยตรงจากการวางแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบของภาครัฐบาล โดยกำหนดให้ปีพ.ศ. 2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทย และปีพ.ศ. 2531-2532 เป็นปีศิลปวัฒนธรรมไทย อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของไทยก็ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุนี้รายได้จากการท่องเที่ยวจึงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 34.3 ต่อปีเทียบกับเฉลี่ยร้อยละ 7.4 ต่อปีของเป้าหมายเดิม (วิชัย หิรัญวงศ์, 2535:1)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) แม้ว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยจะซบเซาลงอย่างมาก เนื่องจากวิกฤตการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาทิ วิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่มั่นใจที่จะมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จากการศึกษา พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศยังคงเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เป็นการเพิ่มในสัดส่วนที่ลดลง โดยในปีพ.ศ. 2536 มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 5.76 ล้านคน เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเพียง 12.15 % แต่อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตลอดมา

ภาพรวมเหล่านี้ อธิบายถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจไทย และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาต่อมาในรูปของการพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมปีการท่องเที่ยว ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย พื้นที่ที่เหมาะสมที่สุด ควรจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่มีทิวทัศน์สวยงาม และมีเอกลักษณ์ของพื้นที่ในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพในการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่จัดได้ว่ามีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอันดับที่สองรองจากกรุงเทพฯ รัฐบาลจึงได้ขยายสถานภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งสำนักงานองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 ซึ่งปัจจุบัน คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 1 นอกจากนั้น จังหวัดเชียงใหม่ยังมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัด

เชียงใหม่ ได้รับการพัฒนา และขยายตัวอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่ได้รับการบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ในโครงการพัฒนาเมืองหลัก ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยมีนโยบายที่จะเร่งสร้างฐานทางเศรษฐกิจให้แก่เมืองหลัก ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการจ้างงาน โดยพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการที่ใช้แรงงานและวัตถุดิบในท้องถิ่น และในด้านมาตรการ ก็ได้มีการส่งเสริมให้เมืองหลักเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมของภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525: 183)

การขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในแง่การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในฐานะเมืองหลักของภาคเหนือ และแหล่งท่องเที่ยวในฐานะศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางภาคเหนือที่สำคัญของประเทศ ก่อให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านค้าของที่ระลึก อุตสาหกรรมอาหาร และธุรกิจนำเที่ยว ดังจะเห็นได้จาก จากสถิติข้อมูลของกองสถิติและวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระบุว่า ปี พ.ศ. 2521 เชียงใหม่มีโรงแรมจำนวน 41 แห่ง จำนวนห้องพัก 3,038 ห้อง และปี พ.ศ. 2531 จำนวนโรงแรมเพิ่มขึ้นเป็น 224 แห่ง และจำนวนห้องพักเพิ่มขึ้นเป็น 8,227 ห้อง ถือได้ว่าในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาธุรกิจนี้ได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาก กล่าวคือ ธุรกิจโรงแรมเพิ่มขึ้น 5 เท่า ขณะที่จำนวนห้องพักเพิ่มขึ้น 2.7 เท่า สำหรับธุรกิจร้านค้าของที่ระลึกนั้น ในอำเภอเมืองเชียงใหม่มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 84 แห่งในปี พ.ศ. 2521 เป็น 720 แห่งในปี พ.ศ. 2531 และธุรกิจนำเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 30 แห่งในปี พ.ศ. 2521 เป็น 107 แห่งในปี พ.ศ. 2531 โดยแบ่งประเภทได้เป็น บริการนำเที่ยวชมสถานที่ บริการนำเที่ยวในป่า บริการรถเช่า และบริการตัวโดยสาร และที่พักแรม

จังหวัดเชียงใหม่จึงนับเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญในภาคเหนือมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านบริการพื้นฐาน การศึกษา การคมนาคมขนส่ง และการลงทุนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ จังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญในประเทศไทย จากข้อมูลการท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ไม่ต่ำกว่าวันละ 6,000 คน เมื่อรวมกับความเจริญเติบโตของเมืองดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการอพยพของประชากรเข้าสู่ตัวจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก ทั้งในรูปการอพยพจากต่างจังหวัดมาอยู่อาศัยแบบถาวรและการเข้ามาทำงานของประชาชนในจังหวัดใกล้เคียง ทำให้จำนวนประชากรในจังหวัดเชียงใหม่มีความ

หนาแน่นขึ้น จากตัวเลขประมาณการจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ช่วงเวลากลางวันมีสูงถึง 400,000 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนประชากรในทะเบียนราษฎรซึ่งมีประมาณ 160,000 คน ถึงกว่า 2 เท่า ¹

จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือตอนบนแล้วยังเป็นแหล่งกลางในการซื้อขายสินค้าทุกชนิดจากภายในจังหวัดเชียงใหม่เอง และจากจังหวัดใกล้เคียงเช่น แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นอยู่กับการผลิตในสาขาการบริการเป็นหลัก โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในปี 2534 เท่ากับ 10.826 พันล้านบาท รองลงมาคือ สาขาการค้าปลีก-ค้าส่ง และสาขากสิกรรม โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด เท่ากับ 5.166 และ 4.575 พันล้านบาท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจัดอยู่ในสาขาการบริการ เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญและทำรายได้ให้กับจังหวัดเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดผลของความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น อุตสาหกรรมไม้แกะสลัก อุตสาหกรรมเครื่องเงิน ฯลฯ เป็นต้น

ความสามารถในการเป็นแหล่งงานของพื้นที่หนึ่ง ๆ นั้น แสดงถึง หน่วยการผลิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่นั้น มีความสามารถในการผลิตสูง กล่าวคือ ผลิตได้เป็นปริมาณที่มากจนสามารถส่งออกและนำรายได้เข้ามาให้กับพื้นที่นั้นได้ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากถ้าไม่มีรายได้เข้ามาเป็นจำนวนมาก ก็จะไม่สามารถจ้างงานได้ในปริมาณที่มากเช่นกัน และในขณะที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นหนึ่งทำหน้าที่เป็นตัวหลักในการส่งออก กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็จะทำหน้าที่เป็นตัวรองรับ หรือสนับสนุนให้การดำเนินการผลิตของกิจกรรมหลักดำเนินต่อไปได้ ฉะนั้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นตัวหลัก ก็จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่รองลงมา ทั้งในรูปของการจ้างงานและมูลค่าที่เป็นตัวเงิน

ความสามารถในการเป็นแหล่งการจ้างงาน นอกจากจะแสดงถึงการมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลัก และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันดับรองแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึง ความเชื่อมโยงกันของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่นั้น ๆ อีกด้วย เพราะในขบวนการผลิตสินค้าของกิจกรรมทางเศรษฐกิจหน่วยใดหน่วยหนึ่งนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยวัตถุดิบ หรือปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เช่น ทู

¹ นิธิวัฒน์ จำรูญรัตน์ , การป้องกันและแก้ไขมลภาวะแหล่งน้ำผิวดิน ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และบริเวณใกล้เคียง , เอกสารโรเนียว , หน้า 1

แรงงาน วัตถุดิบ ฯลฯ จากหน่วยการผลิต หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก และถ้าเป็นการผลิตสินค้าของกิจกรรมทางเศรษฐกิจขั้นตติยภูมิ (Tertiary Sectors) ได้แก่ การบริการต่าง ๆ การพึ่งพาปัจจัยการผลิตหรือการมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ก็จะมีมากและซับซ้อนยิ่งขึ้น ต้องอาศัยแหล่งเงินทุน แหล่งวัตถุดิบ และการจ้างแรงงานจำนวนมาก

ดังนั้น ถ้ามีการศึกษาวิเคราะห์และพิจารณาว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจใดเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักที่สามารถส่งสินค้าออก หรือทำรายได้ออกให้กับพื้นที่ได้มากที่สุด รวมทั้งมีการจ้างงานมากขึ้น กิจกรรมใดเป็นกิจกรรมรองลงมา ตลอดจนการที่ทราบว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นใดอันหนึ่งมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อย่างไร มากน้อยเพียงไร หรือมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบใด หรือก่อให้เกิดผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างไร

นอกจากนั้นยังอาจก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งในแง่ของการวางแผนพัฒนาพื้นที่นั้น ๆ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้พื้นที่นั้น ๆ สามารถดำรงความสามารถในการเป็นแหล่งงานอยู่ต่อไปได้ นอกจากนี้ยังสามารถยกระดับความสามารถในด้านนั้น ๆ ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นไปอีก เพราะผลจากการศึกษาจะทราบได้ว่า ควรจะกระตุ้นหรือเสริมปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็น ลงไปที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาใดบ้าง

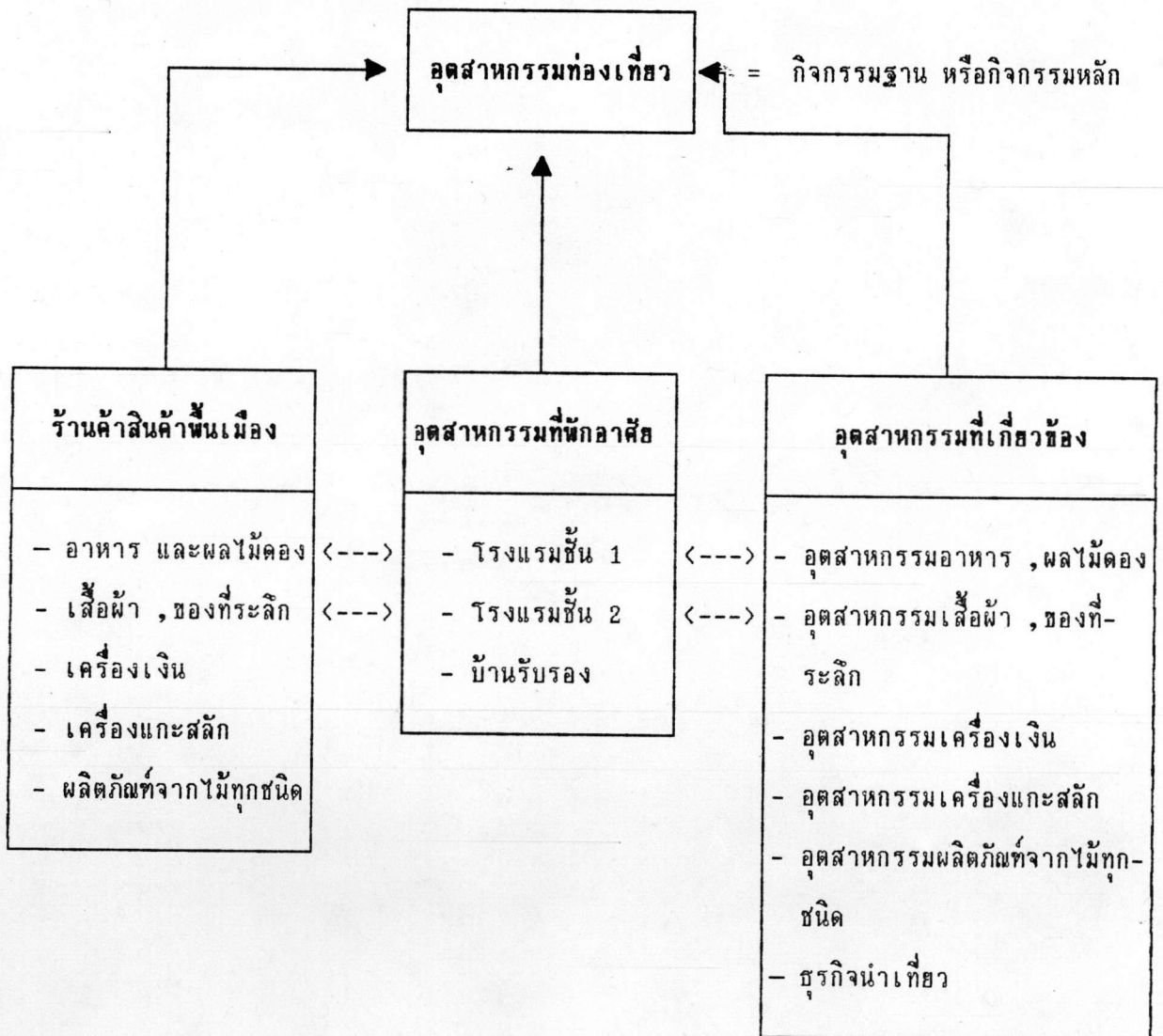
ในทัศนะทางเศรษฐศาสตร์ภูมิภาค ความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิต และระหว่างพื้นที่ล้วนเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความเจริญเติบโตแก่ภูมิภาคได้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เริ่มจะเข้ามามีบทบาทเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักในจังหวัดเชียงใหม่ และจะส่งผลต่อภาคเหนือตอนบนและพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นระบบข้อมูลที่สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนาสาขาการผลิตดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาในระดับภาคและระดับประเทศ ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อมั่นว่า จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาโดยตรง นอกเหนือไปจากนี้ ยังมีส่วนสนับสนุนนโยบายของรัฐในอันที่จะพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองหลัก และเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเหนือตอนบน

กรอบแนวความคิดในการศึกษา

จากการศึกษาฐานเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจ (Basic-Sectors) ของจังหวัดเชียงใหม่ คือ กิจกรรมการเกษตร ส่วนกิจกรรมหลักที่เป็นฐานเศรษฐกิจ หรือ Basic-Sectors ของเมืองเชียงใหม่ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว , กิจกรรม

บริการ ซึ่งหมายถึง กิจกรรมการค้า (ร้านค้าสินค้าพื้นเมือง) , โรงแรม , อุตสาหกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ในการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จึงจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกิจกรรมในเมืองเชียงใหม่ โดยจะศึกษาเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ด้วย โดยกิจกรรมที่ศึกษามีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ ร้านค้าของที่ระลึก โรงแรม ร้านค้าสินค้าพื้นเมือง ธุรกิจนำเที่ยว ฯลฯ เป็นต้น (ดูแผนภูมิที่ 1.1 ประกอบ)

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สนับสนุนต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้แก่ กิจกรรมการค้า , ธุรกิจการโรงแรม , อุตสาหกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาวิถีการค้าเงินของกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ในด้านการกระจายการบริการ , ต้นทุนการค้าเงิน , กิจกรรม , การจ้างงาน , วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ตลอดจนรายได้จากการค้าเงินกิจการ
3. เพื่อให้ทราบถึงความเชื่อมโยงไปข้างหน้า และข้างหลัง (Forward & Backward Linkage) ของกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยจะพิจารณาเฉพาะกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาจะก่อให้เกิดระบบข้อมูลและทราบความสัมพันธ์ที่จะเป็นประโยชน์ในเรื่องของข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการกำหนดแนวทางเลือกที่จะส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ และเพื่อให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเมืองหลัก ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐอีกด้วย

นอกจากนั้นผลของการศึกษายังอาจเป็นแนวทางในการวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง การเพิ่มขึ้นของประชากร การจ้างแรงงาน การจัดการระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่อาจเกิดขึ้นตามมา และผลของการศึกษายังอาจใช้ในการคาดการณ์เกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทิศทางการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจของภาค เป็นต้น

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

การรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ เอกสารที่ใช้กำหนดกรอบการศึกษา และข้อมูลที่ใช้ในการสร้างตารางวิเคราะห์ ส่วนแรกรวบรวมได้จากหนังสือ ทฤษฎี แนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์การพัฒนาภาค สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการสร้างตารางวิเคราะห์ ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ได้แก่ :-

1. **ข้อมูลปฐมภูมิ** ได้จากการออกแบบสอบถาม กลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านค้าบริการต่าง ๆ โรงแรม สถานีขนส่ง เป็นต้น รวมทั้งส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล และได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการในแต่ละกิจกรรม

2. **ข้อมูลทุติยภูมิ** ได้จากหน่วยงานราชการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่ได้เก็บรวบรวมไว้ นอกจากนี้ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาบางส่วนได้จากผลการศึกษา วิจัย ที่มีหน่วยงานและผู้วิจัยอื่น ๆ ได้ทำการศึกษาไว้แล้ว เช่น

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- ธนาคารแห่งประเทศไทย
- กรมการผังเมือง
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ที่ว่าการจังหวัดเชียงใหม่
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่

ฯลฯ

1.5 คำจำกัดความในการศึกษา

เพื่อความเข้าใจร่วมกัน จึงขอให้คำจำกัดความของศัพท์บางคำ ในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้ :-

ที่ราบตอนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ - พื้นที่ที่ทำการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่นครอบคลุมพื้นที่ 8 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอสันทราย อำเภอหางดง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี อำเภอแม่ริม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว - กิจการหรือธุรกิจใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านที่พักและอาหาร ธุรกิจการนำเที่ยว และธุรกิจการค้าของที่ระลึกธุรกิจเหล่านี้จะขายบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง และยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม เช่น การผลิตสินค้าเกษตรกรรม การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

การท่องเที่ยวภายในประเทศ - คือการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศจากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และต้องไม่เป็นคนที่ท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนา หรือทำงานประจำ หรือศึกษาอยู่ที่จังหวัดที่เดินทางไป

นักท่องเที่ยว - คือ ผู้เดินทางไปเยือนจังหวัดนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนา หรือทำงานประจำ หรือศึกษาอยู่ที่จังหวัดนั้น ทั้งนี้ต้องพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน

นักท่องเที่ยวจร - คือ นักท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างคืน

ผู้เยี่ยมชมเยือน - คือ นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจร

โรงแรม - คือ สถานที่พักแรมซึ่งแบ่งเป็นห้องพัก แต่ละห้องจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่ผู้เข้าพัก เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น โดยเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง

บ้านรับรอง - คือ ที่พักแรมที่หน่วยราชการ บริษัท หรือเอกชน จัดไว้เพื่อใช้รับรองหรือพักผ่อน โดยไม่เก็บค่าเช่า

บังกาลัย กระท่อม เรือนทัศนาวจร - คือ ที่พักแรมที่กลุ่มบุคคล หรือสถาบัน จัดไว้เพื่อให้ นักเดินทางพัก ซึ่งแบ่งเป็นหลัง ๆ แต่ละหลังอาจมี ห้องนอนเดี่ยว หรือมากกว่าก็ได้ และเก็บค่าเช่า สำหรับผู้เข้าพัก

เกสต์เฮ้าส์ (Guest House) - คือ ที่พักแรม หรือบ้านที่ดัดแปลง หรือสร้างขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปราคาค่าเช่าจะต่ำกว่าโรงแรม โดยห้องพักแบ่งเป็นห้อง ๆ เช่นเดียวกับโรงแรม แต่ห้องบางส่วนจะไม่มีห้องน้ำ และห้องส้วม ผู้เข้าพักต้องใช้ห้องน้ำ และห้องส้วมรวม โดยเก็บค่าเช่า

โมเต็ล - คือ ที่พักแรมที่สร้างขึ้นเฉพาะ โดยเก็บค่าเช่า มีห้องพัก ซึ่งมีที่จอดรถเฉพาะห้องพักแต่ละห้อง และ/หรือ มีห้องพักส่วนหนึ่งที่มีลักษณะ และการใช้สอยเช่นเดียวกับโรงแรม

ที่พักแรม - คือ สถานที่ที่นักเดินทางใช้พักระหว่างการเดินทาง ซึ่งอาจจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะการใช้

ระยะเวลาพำนักเฉลี่ย - คือ ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวคนหนึ่ง ๆ ใช้ท่องเที่ยว ณ สถานที่หนึ่ง ในการเดินทางแต่ละครั้งโดยนับเป็นวันที่ค้างคืน

ห้องพักที่ขายได้ - คือ จำนวนห้องของที่พักแรมที่มีผู้เข้าพักในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

อัตราการเข้าพัก - คือ อัตราร้อยละของจำนวนคืนพักต่อผลคูณของห้องพักกับจำนวนวัน
ในระยะเวลาหนึ่ง

$$\text{อัตราการเข้าพัก 1 ปี} = \frac{\text{จำนวนคืนพักตลอดปี} \times 100}{365 \times \text{จำนวนห้องพักทั้งหมด}}$$

บ้านญาติ หรือบ้านเพื่อน - คือ บ้านญาติมิตรของนักท่องเที่ยวที่จัดให้เป็นที่พักแรม โดยไม่
เก็บค่าเช่า

ที่พักในวัด - คือ ที่พักแรมซึ่งทางวัด หรือสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา จัดไว้สำหรับ
นักท่องเที่ยวเข้าพักได้

รถโดยสารประจำทาง - คือ รถที่ใช้ขนส่งผู้โดยสารตามเส้นทางที่กำหนด เก็บค่าบริการ
เป็นรายบุคคล และมีที่นั่งเกินกว่า 7 คนขึ้นไป ทั้งที่มีเครื่อง
ปรับอากาศ และไม่มีเครื่องปรับอากาศ

รถบริการนำเที่ยว - คือ รถที่ใช้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจัดกำหนดการไว้ล่วงหน้า มีการ
เก็บค่าบริการเป็นรายบุคคล ในลักษณะเหมาจ่าย และมีที่นั่งเกิน
กว่า 7 คนขึ้นไป

รถยนต์ส่วนบุคคล - คือ รถยนต์ส่วนตัวของนักท่องเที่ยว หรือรถยนต์ของหน่วยราชการ หรือ
เอกชน ที่นักท่องเที่ยวใช้โดยไม่มีอัตราค่าบริการ มีขนาดและลักษณะใด
ก็ได้

โรงแรมกลุ่มต่าง ๆ - คือ การแบ่งกลุ่มโรงแรมตามระดับราคา และเป็นการจัดกลุ่ม เพื่อ
ประโยชน์ทางสถิติเท่านั้น ไม่ได้ถือตามมาตรฐานสากล

กลุ่มที่ 1 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่ 2,500 บาทขึ้นไป

กลุ่มที่ 2 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่ 1,500 - 2,499 บาท

- กลุ่มที่ 3 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่ 1,000 - 1,499 บาท
กลุ่มที่ 4 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่ 500 - 999 บาท
กลุ่มที่ 5 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่ 500 บาทลงมา
-